

Lunds Universitet
Litteraturvetenskap, SOL
Handledare Kerstin Bergman
2009 -01-16

Erika Linder Kling
LIVK10
C-uppsats

Sprakfålar nu och då

Innehållförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte, frågeställning och metod	1
1.2 Materialpresentation och avgränsningar	2
1.3 Tidigare forskning	3
2. Teoridiskussion	3
2.1 Feministiska perspektiv	3
2.1 Litteratursociologi	5
3. Historik	6
3.1 Fröken Sprakfåle, Miss Pranker	6
4. Analy	10
4.1 Diskussion	16
4.2 Vidare forskning	19
5. Slutsats	19
6. Referenslista	20

1. Inledning

Boklådorna med böcker från svunna tider fyller var och varannan vind. Många är de barn och ungdomar som någon gång hemma hos släktingar (eller annan närstående) funnit sin sommarläsning i just en sådan gammal boklår. Min sommarläsning fann jag sommaren jag fyllde sju. Hos mormor fanns mammas gamla flickböcker från femtiotalet. Bland dessa hittade jag de böcker, vilka jag under lång tid framöver skulle komma att kalla mina skatter; Lisa Eurén Berners *Sprakfåleböcker*. Serien om Sprakfålarerna omfattar 29 stycken böcker, vilka utkom mellan 1931 och 1962.

Min moder vägrade på det bestämdaste att läsa dessa böcker för mig, då hon ansåg dem stå för ålderdomliga ideal gällande hemmets arbetsfördelning, och ett likaså föråldrat budskap om att den äktenskapliga lyckan var den enda lycka värd att uppnå, ideal som hon på inga villkor ville förmedla sin dotter. Modern rynkade näsan, medan dottern slukade böckerna med hull och hår, ofta utan att ta notis om vad som egentligen sades om äktenskap, hushåll och hushållning i *Susanne i hushållsskola*, den första Sprakfålebok jag läste. Hushållsskolornas tid är sedan länge svunnen, dagens matlagningskurser har inte samma uppgift som dåtidens hushållsskolor. I *Nationalencyklopedin* har ordet hushållning betydelsen det man gör för "att sköta ett hushåll".¹ Att sköta ett hushåll kan innebära allt från att tjäna pengar till mat och hyra, såväl som att städa och tillreda av mat. I *Svenska Akademiens Ordbok (SAOB)* är ordet hushållning mer i detalj beskrivet och är här "värksamheten att förestå hus o. hem o. sörja för anskaffande av medlen för familjens o. husfolkets uppehälle; särsk. om den värk-samhet som består i hemmets skötsel o. i sht anskaffande av födoämnen o. tillredning av födan".²

---

¹ Nationalencyklopedin, sökord "hushållning"

² SAOB, sökord "hushållning"

1.1 Syfte, frågeställning och metod

Syftet med denna uppsats kan sägas vara tudelat då det består av två delar. Uppsatsen första del har till uppgift att utröna hur hushållsarbetet är uppdelat i Lisa Eurén Berners *Sprakfåleböcker*. Det vill säga, vem det är som utför de olika sysslorna och varför? Vilka är de sysslor som utförs? Sker vardagssysslorna rutinmässigt eller har de föregåtts av diskussion om vad som skall göras eller vem som skall utföra desamma? Vem eller vilka bär ansvaret för hushållets ekonomi? Frågan om etnicitet och hur detta kommer till uttryck kommer även att belysas. Den andra delen har till uppgift att ganska opretentiöst se till B.Wahlströms förlagshistoria. Har förlagets utgivning av ungdomsböcker förändrats under de år som förrunnit sedan förlaget grundades? Detta är av intresse då *Sprakfåleböckerna* utgavs på B.Wahlström förlag och var en av förlagets långserier.

Närläsning av *Sprakfåleböckerna* kommer att ske. Därefter kommer sju stycken passager att väljas ut för vidare analys. Detta kommer ske med hjälp av litteratursociologi och ur ett feministiskt perspektiv. Uppsatsens frågeställning är: Vidmakthåller flickboken i allmänhet och *Sprakfåleböckerna* i synnerhet isärhållningens grunduttryck?

1.2 Materialpresentation och avgränsningar

Primärmaterialet till denna uppsats består av Lisa Eurén Berners långserie om *Sprakfålar*.³ Serien består av tjugonio böcker, från dessa har sju stycken passager valts ut för vidare analys. Passagerna är hämtade från dessa böcker: *Fröken Sprakfåle växer upp* (1933), *Unga fru Sprakfåle* (1934), *Sprakfålen tar farväl* (1938), *Inga-Majas baby* (1939), *Susanne i hushållsskola* (1947), *Susanne står brud* (1949) och *Erik har sista ordet* (1950).

---

³ *Fröken Sprakfåle* (1932), *Fröken Sprakfåle växer upp* (1933), *Fröken Sprakfåle på Grönbeta* (1934), *Fröken Sprakfåle förlovar sig* (1935), *Fröken Sprakfåle byter namn* (1936), *Unga fru Sprakfåle* (1937), *Sprakfålen tar farväl* (1938), *Inga-Majas baby* (1939), *En liten sprakfåle till* (1941), *Sprakfålen tar semester* (1942), *Susanne på egen hand* (1943), *Mamma opp i dagen* (1944), *Susanne och en ann'* (1945), *Susanne i prästgården* (1946), *Susanne i hushållsskola* (1947), *Susanne som barnsköterska* (1948), *Susanne står brud* (1949), *Erik har sista ordet* (1950), *Heja Peter!* (1951), *Susanne och pricken* (1952), *Susanne i Vällingby* (1953), *Amanda som filmstjärna* (1954), *Susanne på sommarnöje* (1955), *Peter gifter sig* (1956), *Susanne och ungarna* (1957), *Faster Susanne* (1958), *Susanne far till Rom* (1959), *Vi Sprakfålar* (1960), *Familjen Sprakfåles nya baby* (1963).

Självklart kommer citat och beskrivningar från de andra böckerna att förekomma, men då bara för att påvisa och belysa något som sägs, det vill säga, dessa ligger inte till grund för analysen. Ur Susanne i hushållsskola kommer flera passager att förekomma. Även om inte alla seriens böcker kommer att analyseras, kan det ändå sägas att hela serien analyseras.⁴ Mitt sekundära material består främst av Lars Furulands och Johan Svedjelunds *Litteratursociologi* (1997). I denna finns det artiklar rörande litteratursociologi olika fält. Även Marjorie DeVaults artikel "Conflict and deference", har använts.

1.3 Tidigare forskning

Om Sprakfåleböckerna i allmänhet och flick- och ungdomslitteraturen i synnerhet har det skrivits mycket. Denna uppsats har främst använt sig av två avhandlingar som tillsammans behandlar flickbokslitteraturen i Sverige mellan 1914 och 1965. Den första, *Rött eller grönt? Flicka blir kvinna och pojke blir man i B.Wahlströms ungdomsböcker 1914 – 1944*, är skriven av Marika Andræ. Den andra Birgitta Theanders, *Älskad och förnekad Flickboken i Sverige 1945 – 1965*.

2. Teoridiskussion

2.1 Feministiska perspektiv

Inom feminismen finns två begrepp som kan vara bra att reda ut innan denna redogörelse tar sin början. *Likartsfeminism*; utgår från att det i grunden inte finns några olikheter mellan kvinnor och män, och finns det några är de kulturellt betingade. Utgår man däremot ifrån att det finns vissa medfödda egenskaper som är olika mellan "kvinnor" och "män" tillhör man *särartsfeminismen*.

Den feministiska litteraturkritiken ser som en av sina huvuduppgifter att utvärdera bilden av kvinnan i litteratur skriven av både män och av kvinnor.⁵ Man menar att det detta är av nödvändighet, då den västerländska litteraturen länge präglats av det

---

⁴ Se 3.1

⁵ Peter Barry, *Beginning Theory, an Introduction to Literary and Cultral Theory*, Manchester /New York, 2002, s. 134

manliga tolkningsföreträdet, gällande vad som är god respektive sämre litteratur. När den danska litteraturkritikern Georg Brandes under 1800-talet myntade uttrycket "det moderna genombrottet", bestod hans exempel på detta genombrott enbart av män. I början av 1990-talet kom en svensk antologi ut *Synd* med underrubriken "Noveller av det moderna genombrottets kvinnor". Denna visar att vid tiden för "det moderna genombrottet" publicerades mycket av kvinnliga författare och att det som skrivits var av väl så god kvalitet som vad de manliga författarna åstadkommit.⁶ Att på detta vis uppdatera litteraturhistorien, och på så vis revidera densamma kan kritiseras. Detta på grund av att man istället för att försöka uppnå likhet i bedömningen mellan manliga och kvinnliga författare, försöker att skapa en kvinnligt kanon, där det kvinnliga istället för det manliga får tolkningsföreträde. Frågan som infinner sig är om det finns något annat sätt man skulle kunna gå till väga på? Om vi fortsätter att inte belysa kvinnolitteraturen kommer denna även i fortsättningen att ligga skymd bakom det manliga tolkningsföreträdet. Paul Tennygart skriver i *Litteraturteori* att: "Vissa glömda kvinnliga författarskap besitter litterära kvaliteter som har undgått eller ignorerats av den mansdominerande litteraturhistorieskivningen. Kvinnlig litteratur kan också gestalta specifikt kvinnliga erfarenheter och har därmed ett kvinnohistoriskt värde, oavsett om verken anses vara bra eller inte".⁷ Detta håller jag med om, även om jag ställer mig undrande till att det skulle finnas "specifikt kvinnliga erfarenheter". Vad det här handlar om är att försöka få med alla delar av historien. Likt så mycket annat i vårt samhälle, så handlar även detta om makt. Ett vanligt uttryck gällande vems historia vi läser lyder: "det är vinnarnas historia vi läser" och det är det, när det gäller krig och kungar, så varför inte också när det gäller litteraturhistoria? Makt är ett viktigt element när man talar om genus, kulturens inverkan på genus ett annat. Den kända queerteortikern Judith Butler menar att genus är en social konstruktion. Butler menar att "kön, genus och sexualitet bäst förstås såsom 'performativa' iscensättningar, vilka innebär att vi inte handlar på bestämda sätt för att vi känner oss som kvinnor eller män, utan vi känner oss som kvinnor eller män därför att vi handlar på bestämda sätt."⁸ Här är det lätt att knyta an till en artikel av Marjorie DeVault, "Conflict and

---

⁶ Paul Tennygart, *Litteraturteori*, Malmö, s. 119

⁷ Tennygart, 2008, s. 118

⁸ Nationalencyklopedin, sökord Judith Butler

deference" (1991). I denna går det att läsa om kvinnors och mäns olika syn på mat – och matlagning. Vilken mat det är som ska lagas och för vem maten egentligen lagas. DeVault visar här på att många kvinnor refererar till sina äkta mäns lönearbete som en av orsakerna till att laga god och närande kost, och när de använder ord som "god mat" implicerar det, "mat som han gillar".⁹

Man skulle kunna fråga sig vilken relevans denna studie har idag i ett land som Sverige? Studien skrevs 1991 i USA, ett land som ofta förknippas med "The American Dream" och "stay-at-home-moms". Dock innefattar denna studie inte enbart hemmafruar, utan även lönearbetande kvinnor. Det som framkommer här är att det inte är någon större skillnad mellan hur arbetsfördelningen ser ut. Oavsett om kvinnan är lönearbetande eller inte, är det ofta hon som sköter hushållssysslorna.¹⁰ Längre fram i artikeln skriver DeVault: "For many women and men, patterns of 'womanly' service for men simply 'feels right'."¹¹ En fråga som här uppkommer är. Vad är det som händer när/om man i en parrelation börjar göra "könade" sysslor bara för att det känns rätt? Saker som efter ett tag stelnar och senare etableras som det enda rätta.

I uppsatsen *Genussystemet – reflexioner om kvinnors sociala underordning*,¹² talar genusvetaren Yvonne Hirdman bland annat om genuskontrakt. Detta är enligt Hirdman "inte bara ett användbart redskap för att beskriva gränserna för de kvinnliga möjligheterna, utan framför allt tvingas vi att sätta relationen – mellanrum – mellan maskulinum och femininum i centrum för förståelsen".¹³ Vidare menar Hirdman att det är via isärhållningen, dikotomin, av manligt och kvinnligt som genererar att det manliga allt som oftast blir norm i detta samhälle.¹⁴

---

⁹ Marjorie DeVault, "Conflict and deference", i *Food and Culture*, red. Carole Counihan, Penny van Esterik, New York – London, 2008, s. 243

¹⁰ DeVault, 2008, s.241

¹¹ DeVault, 2008, s. 256

¹² Yvonne Hirdman "Genussystemet – reflexioner om kvinnors sociala underordning", i *Litteratursociologi*, red. Lars Furuland, Johan Svedjedal, Lund, 1997, s.408 f

¹³ Hirdman 408

¹⁴ Hirdman 405

Isärhållningens grunduttryck finns i arbetsdelningen mellan könen och i föreställningar om der manliga och kvinnliga. Dessa fundamentala exempel är intimt hoplänkade och fungerar som förstärkande, legitimerande och dialektiskt: sort 1 gör sak 1 på plats 1; sort 2 gör sak 2 på plats 2; därför att sort 1 gör sak 1 på plats 1 bli sort 1 sort 1. Är man på plats 2 gör man sak 2 och är en sort 2 etc.¹⁵

Denna uppdelning menar Hirdman är meningsskapande då vi människor rör oss i samhället med hjälp av *platser*, *sysslor* och *sorter*. Samt att den även är maktskapande då det sort 1 gör legitimeras genom separerandet från det sort 2 gör.¹⁶

2.1 Litteratursociologi

Varför skrivs ett verk, hur kommer det sig att det sig att det uppstår i en viss tid? Vilka strömningar är det som ligger till grund för denna typ av genre? Detta är frågor som litteratursociologin ställer sig. Inom litteratursociologin kan man använda diktverk som historiska källor. Att använda sunt förnuft och god källkritik är dock av stor vikt. Vad man även bör ha med i betänkandet är om ett visst material överhuvudtaget är gångbart att använda som historisk källa. Gandhi beskrivs tillexempel i *Sprakfåleböckerna* som en liten barfota gubbe som ibland vägrar att äta¹⁷. Vilken substans ligger i denna beskrivning, och vad vill den säga om samhället. Ett sätt att kringgå detta är att behandla verket som en berättande källa.

Användandet av en text som en historisk källa, kan vara problematiskt då man måste vara väl förtrogen med textens genretillhörighet, språkliga nivå, konventioner, symboler och komposition.¹⁸

3. Historik

---

¹⁵ Hirdman, 406

¹⁶ Hirdman, 406

¹⁷ Läs mer sid 18

¹⁸ Lars Furuland, "Inledning" *Litteratursociologi*, red. Lars Furuland, Johan Svedjedal, Lund, 1997,

I början av nittonhundratalet började B. Wahlströms bokförlag att ge ut ungdomsböcker, förlaget kallade sin utgivning för *B. Wahlströms ungdomsböcker*. Såväl böcker riktade till pojkar som till flickor benämndes då som ungdomsböcker. Under tjugotalet började förlaget att ge ut böckerna för flickor på en separat del av förlaget, *B. Wahlströms flickböcker*, (pojkböcker gavs fortfarande ut på *B. Wahlströms ungdomsböcker*).

Detta innebar en skarp skiljelinje mellan böcker riktade mot pojkar respektive till flickor.

I ett unisexsamhälle av dags datos karaktär, känns termerna flickbok/pojkbok både omoderna och inskränkta. Användning av sådan terminologi slår inte bara fast att det finns skillnader mellan flickor och pojkar, utan att dessa även är oöverstigliga. Att deras intressen och sätt att tänka är och förblir oförenliga. Detta sätt att belysa skillnader mellan flickor och pojkar, kvinnor och män, bidrar till att reproducera de inlärdade och för allmänheten vedertagna skillnaderna.

1984 slutade B. Wahlström sin utgivning av flickböcker, och förlagets samtliga ungdomsböcker gavs nu ut som på *B. Wahlströms ungdomsböcker*. Ett förlagsnamn som inte bygger på en uppdelning av kön.

3.1 Fröken Sprakfåle, Miss Pranker

Lisa Eurén-Berners *Sprakfåleböcker* utkom mellan 1932 och 1963 Här används Birgitta Theanders ord för att introducera huvudpersonerna Inga-Maja och hennes dotter Susanne:

Huvudpersonen Inga-Maja finner redan i andra boken en lämplig yngling som senare friar till henne. Paret gifter sig, den husliga lyckan skildras, barn anländer och dottern Susanne upprepar i sin tur samma mönster. Varken Inga-Maja eller Susanne ifrågasätter sin kommande roll som maka och mor och när de i unga år prövar på olika sysselsättningar är det enbart som förströelse eller som förberedelse för husmorsrollen.¹⁹

Ett hushållsarbete har implicit med mat att göra. Då hushållsarbete i dessa böcker är frekvent återkommande, och att det ses som allmänt vedertaget att det är kvinnan som skall ta hand om

---

¹⁹ Birgitta Theander, *Älskad och förnekad – flickboken i Sverige 1945-65*, Göteborg – Stockholm, 2006, s. 92f.

hus och hem, är det lätt att skönja vissa strukturer. Kvinnan blir bedömd utifrån sina kokkunskaper och ve, vilka kval ska inte den unga fru lida, som någon gång råkar bränna vid en sås. I boken *Susanne i hushållsskola* (1947) ska den nyförlovade Susanne genomgå en hushållsskola. Trots att resonemanget kring denna förs med humor, knackar dåtidens (vilket kanske är ett olyckligt begrepp) verklighet obönhörligt på. Det förs inga resonemang om vem det är som ska gå denna hushållsskola. Även om hushållsskolan är Susannes eget förslag behöver hon sin tillkommandes bekräftelse för att det verkligen ska vara ett lyckat företag. ”När jag berättade för Erik att jag skulle gå igenom en hushållsskola tyckte han att det var ett klokt beslut.”²⁰ Susanne har tidigare i samma bok fått reda på att vägen till mannens hjärta går genom magen. Trots att detta påstående framställs på ett dråpligt vis, är det ändå detta som ligger till grund för att Susanne överhuvudtaget kommer på tanken att genomgå en hushållsskola. ”- I alla fall kan jag känna mej lycklig, insköt undertecknad. Jag har fått veta genaste vägen till Eriks hjärta. Det är bara att proppa i honom god och närande mat så är lyckan kirrad. Söta, lilla mams, kan jag inte få gå genom en hushållsskola i sommar?”²¹ Modern svarar att hon ska tänka på det, och tala med Susannes pappa först.

Inte heller i sin samtid betraktades Sprakfåleböckerna som god litteratur. I Marika Andræs avhandling, *Rött eller grönt? Flicka blir kvinna och pojke blir man i B.Wahlströms ungdomsböcker 1914 – 1944*, går det att finna mycket användbar information om såväl flickors som pojkars läsande under fyrtioalet, och vad som ansågs om denna läsning. Andræs låter i denna en, Lorentz Larsson, komma till tals. Han genomförde under fyrtioalet en undersökning gällande studerande ungdomars läsvanor. Han talar med fördragsamhet gällande pojkböckernas indianhövdingar och flygare och ger sedan dessa böcker följande omdöme: ”Verklighetshalten saknas – men vilka underbara hjältar för pojksinnet”.²²När det kommer till Sprakfåleböckerna är tonen mer skärpt och fördömande.

Situationerna är konstruerade, människorna ytterst enkla schabloner, intrigen endast småepisoder, språket smakförskrämmande. Det hela är utan verklighetshalt, utan friskhet, utan uppfattning och utan

---

²⁰ Lisa Eurén-Berner, *Susanne i hushållsskola*, Stockholm, 1952, s. 70

²¹ Eurén-Berner, 1952, s. 20

²² Marika Andræ, *Rött eller grönt? Flicka blir kvinna och pojke blir man i B.Wahlströms ungdomsböcker 1914 - 1944*, Uppsala, 2001, s. 42

äkta känsla, allt är billigt surrogat. Flickornas förkärlek för dessa böcker illustrerar på ett markant sätt barns oförmåga att ställa några som helst litterära krav på det de läser.²³

Larsson ställer i ovanstående sentenser saker och ting på sin spets. Avsaknaden av verklighetshalt som han i pojkböckerna menar bidrar till underbara hjälteideal för pojkarna, är paria och vidrighet gällande flickböckerna, eller i detta specifika fall Sprakfåleböckerna. Varför är det då på detta vis? Varför får flickorna, enligt Larsson, representera det sämre stående, den sämre smaken? Är det möjligen så att Larsson är rädd för att flickorna inte ska kunna skilja på fantasi och verklighet lika väl som pojkarna eller att deras förmåga därtill inte är lika väl utvecklad som hos pojkarna? Eller var det så att Larsson kände en aversion mot att samhället publicerade böcker om flickans väg mot – och in i äktenskapet? Måhända tyckte han att böckerna sände ut falska signaler angående kvinnans roll, och att han ville se en förändring? Böckerna om Sprakfålarerna är stereotypa och pojkarnas böcker skiljer sig därifrån. Stereotypa i den bemärkelsen att flickan/kvinnan, innan hon gifter och stadgar sig, kan bete sig tanklöst och lättvindigt, då hon i slutändan ändå vet vad som förväntas av henne; Hon skall bli en ansvarstagande fru, omhuldande moder samt en god hushållerska.

Om vi utgår ifrån att Sprakfåleböckerna, redan när de kom, inte var särdeles moderna i sitt tankesätt eller värderingar angående hushållning och kvinnans roll i hemmet, så bidrar denna utgångspunkt till att göra dem än mer förlegade sett ur dagens mer moderna, och jämställda perspektiv.

Författarinnan Lisa Eurén Berner var runt de fyrtio, då de första böckerna om Sprakfålarerna utkom under trettioalet. När den sista boken i serien, *Familjen Sprakfåles nya baby*, utkommer 1963 har hon hunnit uppnå den aktningsvärda åldern av 77 år. Vid denna ålder är det inte lika troligt att man är medveten om vad som försiggår i de moderna barnfamiljerna och böckerna hon nu författar bär stora likheter med de böcker som skrevs under trettioalet. Detta märks framförallt på böckernas språkbruk samt huvudkaraktärernas handlande. Karaktärer i de senare böckerna använder sig av samma "modeord", som de gjorde i de tidigare. Hon låter Susanne agera på liknande vis som Inga-Maja gjorde, trettio år tidigare.

---

²³ Andræ, s. 43

Böckerna om Sprakfålarerna följer på varandra, och är intimt sammanlänkade. Detta medför att det blir komplicerat att läsa dem som fristående. Ofta tar en bok vid där den andra slutar och berättelsen fortsätter som att nästan ingenting har hänt, ibland med en kortare förklaring av tidigare händelser, men annars direkt inget. Enbart genom att se till böckernas titlar går det att få ett hum om vad som kommer att ske. Efter *Fröken Sprakfåle förlovar sig*, följer *Fröken Sprakfåle byter namn*, som följs av *Unga fru Sprakfåle*. Detta har naturligtvis att göra med att böckerna ingår i en serie om 29 böcker.

I *Susanne i hushållsskola*, inledande sentenser möts vi av de sista raderna ur föregående bok, *Susanne i Prästgården* och får genom dessa, information om vad som tidigare hänt.²⁴ "Gratulera mig inte för tidigt. Man vet inte hur det går. Fast jag hoppas förstås att det går precis som ni tror. Tänk om man skulle vara förlovad nästa år?..."²⁵ Att texten är uppbyggd på så vis med tillbakablickar mot de föregående böckerna, är inget som är unikt just för *Susanne i hushållsskola*. Tillbakablickarna återkommer frekvent, och för en person som ej läst de tidigare böckerna, är det mycket möjligt att de stjälpes mer än de hjälper, då det i och med dessa tillbakablickar blir avbrott i texten.

Sprakfålarerna förväntades att bli goda mödrar, fruar och hushållerskor. Detta gör sig tydligt påmint, då Susannes bror, med förakt talar om hennes matlagning. Detta efter att Susanne frågat, huruvida det är möjligt att hon under sommaren skall få genomgå en hushållsskola och fått ett nästan jakande svar och därmed börjar dansa runt med sin broder.

– Släpp mej, dumsnut! Man är väl ingen barnunge heller? Men det är visst du, Susanne, och du ska gifta dej snart? Puh! Vilken fru du ska bli! Och inte tror jag då att du kommer att kunna laga nån vidare bra mat heller! Jag minns nog, när du skulle göra en omelett en gång, vilken smörja! Jag mår illa bara jag tänker på den.²⁶

---

²⁴ Lisa Eurén Berner, *Susanne i prästgården*, Stockholm, 1946, s. 130

²⁵ Eurén Berner, 1952, s.5

²⁶ Eurén Berner, 1952, s. 20

Detta utlåtande i relation till Susannes tidigare glädjedans och hennes kommande svar till sin bror, visar på att det finns en konflikt mellan den unga, lekfulla flickan, Sprakfålen, och den blivande ansvarstagande hustrun, omhuldande modern och goda hushållerskan.

”- Vänta du! svarade jag stolt. När jag kommer hem från hushållsskolan ska du få se vilka förnämliga rätter jag ska servera. Då ska du få stå i en vrå och bara titta på och inte smaka.”²⁷

Konflikten mellan Sprakfålen och den blivande hustrun, är densamma i alla böcker och utvecklas ej åt något håll. Inte i någon av böckerna blir vare sig Inga-Maja eller Susanne klokare med åren utan de fortsätter att råka ut för diverse dråpligheter.

Boken avslutas med att Susanne, som brukligt är, tar farväl av sina läsarinor. Samtidigt passar hon på att ge dem en föraning om vad som kommer att ske i nästkommande bok, något av en så kallad cliffhanger, allt för att läsarinorna skall vilja läsa nästkommande bok.

Jag vet inte vad framtiden har i beredskap åt mej, men jag hoppas att det är något roligt och glatt och att lilla Susanne ståtar med en ny, glänsande förlovningsring till julen. Blir det förlovning skickar ni mej kanske några trevliga lyckoönskningstelegram? Jag skämtar bara, det räcker om ni sänder mej en vänlig tanke. Det skulle mycket glädja er tillgivna lilla Susanne.²⁸

4. Analys

I *Fröken Sprakfåle växer upp*, ska Inga-Maja bjuda sin kusin och blivande make, Greger på middag. Detta eftersom deras hushållerska, Amanda, ligger till sängs i tandvärk. Även om både Inga-Maja och Susanne växer upp i familjer där modern är hemmafru, så har de likväl hushållerskor, en indikator på att det är ganska välbeställda familjer vi här har att göra med.

Jag tror jag måste gå till tandläkaren och dra ut tanden. Det här står jag inte ut med, Oj! Nu sätter det i igen. – Lilla rara Amanda, jag ska svara för middan. Det ska gå som en dans, det. Ligg nu bara här i

---

²⁷ Eurén Berner, 1952, s. 21

²⁸ Eurén Berner, 1952, s. 137

lugn och ro. Vi har ju inget farligt främmande, bara min kusin. Jag dukade och satte en bukett ängsblommor på bordet [...]. Klasse kretsade oroligt omkring mig och klagade över att han var hungrig. – Kan man inte få äta snart? gnällde han ideligen. [...]. Jag var bara en kvart försenad med middagen, så det var väl inget att gräla över. [...] Kokerskan vår ligger i tandvärk. Inga-Maja är mycket skicklig i matlagning. Hon övar sej så att hon ska kunna nå't då hon gifter sej.²⁹

Det är självklart att det är Inga-Maja som ska tillreda middagen. Inte någonstans finns det tillstymmelse till att hennes bror skulle hjälpa till. Klas är här mer som ett störningsmoment som går omkring och retas. Nog för att det kan ses som ett exempel på så kallad ”syskonkärlek”, men det är likväl en indikator på att det inte ligger på honom som ”pojke” och ”blivande man” att hjälpa till. Även om Klas retar Inga-Maja när han säger att hon övar sig inför det kommande äktenskapet ligger det mycket sanning bakom. Även detta visar de inlärdade roller som Människan lär sig att spela redan från barnsben.

I *Unga Fru Sprakfåle* (1937), har Inga-Majas make Greger funnit att det är hål på hans strumpor:

Dom där hålen har du haft innan vi gifte oss, svarade jag häftigt och skuldmedvetet. – Malen har inte börjat äta sönder något än.

Det har den visst! svarade Greger lika häftigt och kastade de trasiga strumporna över till mej. – Du ska se till mina strumpor bättre hädanefter. Du har väl inget annat för dig skulle jag tro? Låt författandet vara och sköt vad du ska litet bättre hädanefter.³⁰

Argumentationen fortsätter ännu ett tag och det hela slutar med att Inga-Maja ber om ursäkt för att hon har glömt bort att det finns otyg som heter mal. För att här vara en ”riktig kvinna” skall man kunna behärska såväl matlagning som hushållning på sina tio fingrar. Kan man inte det, får den unga frun skämmas och utan att ha någon tanke på att Greger skulle kunna hålla ordning på sina strumpor själv! Vad som dock kan ses som positivt med Eurén-Berners böcker är att de låter den unga frun misslyckas i sina vardagsbestyr, även om hon som i citatet ovan låter sin hjältinna be om ursäkt för sig. Den unga frun får misslyckas och med tiden lär hon av sina misstag. Om

---

²⁹ Lisa Eurén-Berner, *Fröken Sprakfåle växer upp*, Stockholm, 1936, s. 38

³⁰ Lisa Eurén-Berner, *Unga fru Sprakfåle*, Stockholm, 1964, s. 50f

man skall se någon positiv sensmoral i Sprakfåle-böckerna är det väl det, att det är tillåtet misslyckas.

Inga-Maja bestämmer sig i *Sprakfålen tar farväl* att hon ska upphöra med författandet. Antagligen var det så att Eurén Berner själv hade tröttnat på skrivandet och att hon på detta vis avslutar dels sitt och protagonistens författande. Inget fel med det. Vad som däremot går att ställa sig undrande till är på vilket vis hon låter Inga-Maja göra det.

Sommaren började lida mot sitt slut och augusti kom med romantiska månskenskvällar. Det var just en sådan kväll, som jag bekände för Greger, att jag ämnade skriva en ny bok. - Håhå, jaja! suckade han och satte sig tungt ned i sin kära fåtölj. - Är vi där nu igen? Lovar du, att det blir den sista? - Det lovar jag. *På hedersord!* [...]Idag skriver jag de sista raderna i min bok. Den *sjunde* och den *sista*. Det känns vemodigt, men jag måste hålla mitt löfte till Greger. Det förstår ni, inte sant?³¹

För det första måste Inga-Maja 'bekänna' för Greger att hon författar ännu en bok. Ett sådant ordval tyder på en ofantlig respekt för maken, den bestämmande som har kontroll över familjelivet. När hon sedan fått hans tillåtelse måste hon lova att detta är den sista bok hon författar. Varför är det så viktigt att hålla detta löfte? Är det så att Inga-Maja på grund av författandet försummar sina hustruliga plikter? Knappast! Greger får mat morgon, middag, kväll. Dessutom inbringar Inga-Majas författande en extra inkomst till familjen, och vad är det för fel med det? Är det möjligen så att detta löfte är så viktigt för Greger för att det är han som varande "man" ska försörja familjen? Att det är han ensam som ska vara hushållets försörjare, medan Inga-Maja mycket väl kan få förvalta hushållspengarna?

I nedanstående passage hämtad ur *Inga-Majas baby*, behandlas såväl ekonomi och eget ansvar, som moderskap i relation till faderskap. Inga-Maja har kommit på den förtjusande idén att köpa en villa utan sin makes vetskap.

- Jag har köpt en villa, Greger! – Vad sa du? utropade min make i samma frånvarnade, godmodiga ton. – Jag har köpt en villa... i Ängby. – Skämtar du nu? – Visst inte! Jag gav tretusen kontant för den. Den kostar 22,000. Dom där tretusen var ju egentligen mina, så det så. Greger lade undan pipan,

---

³¹ Lisa Eurén Berner, *Sprakfålen tar farväl*, Stockholm 1958, s. 140-141

lutade sej bakåt i stolen och såg på mej. Såg och såg, och allteftersom han såg, blev jag rödare och rödare. – Du ser inte glad ut över nyheten, Greger? sa jag till slut för att bryta den obehagliga tystnaden. – För sista gången frågar jag: Skämtar du Inga-Maja? – Nej, det gör jag inte! [...] - Du är inte klok. Inga-Maja! [...] – Det blir för dyrt att bo där borta hörde jag honom säga. [...] Tror du att vi är miljonärer bara för att vi hade ett kapital av tretusen kronor? [...] - Det är nedrigt av dej ropade jag till och kände hur jag riktigt kippade efter luft. – Du är ond för att jag köpte villan utan att fråga dej om lov. Och nu är du ond för att det var *jag*, som lyckades få tag i en så bra och billig. [...] Jag är visst inte ond för att det var du som köpte den. Men det är vansinnigt att du går och köper en villa utan att fråga en fackman till råds. [...] – Jag fick ett skriftligt garanti bevis på att villan är förstklassig, svarade jag stolt. [...] Förresten köpte jag villan för *Susannes* skull. Hon har sett så blek ut på sista tiden. – Har hon? Det har jag inte märkt, svarade Greger litet spydigt. – En far märker ingenting i den vägen, det gör bara en mor. Villan är köpt nu och du får lov att följa med ut, antingen du vill eller ej. – Nej, det är just vad jag *inte* gör, det!³²

Greger har all rätt att bli ond. Ett hushåll handlar om att ge och ta, att fatta gemensamma beslut som båda parter kan känna sig nöjda med. Beslut bör fattas i samförstånd med den andra parten så att missförstånd undviks. Även om intentionen från Inga-Majas sida är god att hon vill överraska sin make, visar detta tydligt på att kommunikation är a och o när det kommer till relationer. Om situationen idag, 2009, hade varit den omvända skulle Inga-Maja haft (och hade naturligtvis även då det begav sig) sin fullkomliga rätt att bli ond på Greger, att han hade fattat ett så viktigt beslut som husköp utan att inkludera henne. Dock utspelar sig inte Sprakfåleböckerna sig 2009. De utspelar sig i en tid då det till stor del var norm att mannen var familjens försörjare. Där det var mannen som stod för all den viktiga beslutfattningen. Vad som är intressant är att Greger misstror Inga-Majas kompetens att kunna genomföra ett husköp. I gengäld beskyller Inga-Maja Greger för att inte observera att deras dotter ser hängig ut. De stereotypa och inlärd könsrollerna går det här inte att ta miste på, då de överträds så tydligt som här. Frun ska inte vara den drivande, hon ska vara försynt och vårdande medan maken ska vara beslutfattande och agerande. I *Hustrun som hemmets förvaltare* (1934), går dock att läsa följande: ”Ifråga om bestämda hushållspengar - måste en ung kvinna stå på sig och genomdriva sin solklara rätt. ’Hushållspengar höra till den kalla verklighetens värld’ – har någon sagt - de skola inte utbetalas

---

³² Lisa Eurén Berner, *Inga-Majas baby*, Stockholm, 1938, s.128ff

varken 'av kärlek' eller i förtroende'. Utan helt enkelt med sinne för den realitet, som kännetecknar deras uppgift.³³

Att vara hemligt förlovad med sin tilltänka är väl rysligt tjusigt? Det är det i alla fall om man skall tro på vad som sägs i *Susanne i hushållsskolas* första kapitel ur vilket nedanstående passage är hämtad.

Vi ska inte eklatera förrän det år jag slutar skolan, upplyste jag församlingen. Det skulle nog inte passa med en förlovningsring medan man går i plugget. Eller vad säger du Erik? – Nej, det är det nog inte värt, svarade Erik och såg så kärt på mej att jag kände hur kinderna började hetta igen. Och så gifter vi oss så fort jag har gått ut ”Skogis” och fått ett lämpligt jobb tillade han och kramade hårt min hand. [...] Mamma måste ha läst mina tankar, för just då sade hon: - Ja, nu går jag, för jag har litet att stöka med i köket. Du behöver inte hjälpa till Susanne. Du och Erik vill väl diskutera färgen på tapeterna i er blivande våning, kan jag tro? Puss på er mina älsklingar! skrattade söta mams skälmaktigt och drog sig diskret tillbaka. Pappa följde snällt efter, sedan han gett mej en kram och den blivande svärsonen en klapp på axeln. [...] Vi ska ha sängkammare och vardagsrum och en söt hall som går att möblera, föreslog jag. I vardagsrummet så vill jag ha ljus björk med grön klädsel; det tycker jag är så hemtrevligt. Och solgula, tunna tyllgardiner. – Kolossalt flott! skrattade Erik. Ja, du får bestämma, Susanne, jag lägger mig inte i sånt där. Förstår mig inte på kort och gott.³⁴

Att vara hemligt förlovad går väl an, men att ha eklaterat som femtonåring passar sig inte. Jag tycker detta tyder på dubbelmoral av sällan skådad karaktär. Eklatera ska de först göra när Susanne har gått ut åttan. Redan från början är det här påtagligt att det är Erik som ska stå för hushållets försörjning, då det är han som ska få ett lämpligt arbete. Susanne å sin sida ska vara hemmafru, men får bestämma att de ska ha ljus björk med ljus klädsel i vardagsrummet. Erik förstår sig nämligen inte på sådant som heminredning, han är ju man.

Det första grälet i en relation är alltid hemskt, men man kan försöka att välja sina strider och lägga energi på något annat än grälet som utspelar sig i *Susanne står brud*.

- Nej, men se! Utbrast hon. Du har möblerat om, ser jag! – Nåå, vad tycker tant? frågade jag ivrigt. – Bra, kom det litet tvekande. Det kanske är trevligare så här. Men vad tror du Erik ska säga? Han tyckte ju att det var så bra som det var först. – Erik, svarade jag han kommer att bli stormförtjust.

---

³³ Alice Jeansson, *Hustrun som hemmets förvaltare*, 1934, s.95f

³⁴ Lisa Eurén Berner, *Susanne i hushållsskola*, Stockholm, 1952, s. 9ff

Fullkomligt salig. Han har samma smak som jag i allt. [...] Klockan halv sex hörde jag Erik öppna tamburdörren, och jag skyndande mej ut i köket för att därifrån invänta hans förtjusta: - Oh, så trevligt, Susanne! [...] - Susanne, var är du? Kom hit, ett tag! Vad är det här för dumheter? Har du gått och möblerat om utan att fråga mej? Det är verkligen nedrigt av dej. Fy så otrevligt här har blivit. Här kan jag inte trivas. [...] - Som du vill! svarade jag kort. Men det kan jag säga att inte flyttar jag på möblerna en gång till. Det får du göra själv. Erik svarade inte ett ord, och middagen avåts under isande tystnad.³⁵

Erik som dagen de unga tu förlovade sig sa att han inte förstod sig på heminredning, blir här ytterst förtörnad på Susanne, då hon har möblerat om. Vad som är intressant med Sprakfåleböckerna är att det ofta är när kvinnorna tar initiativ som grälen uppstår. Allt för att de först inte frågat om lov för att göra en sak. Bestämmanderätten ligger helt klart och tydligt hos männen.

I *Erik har sista ordet*, är det Susannes make Erik som skriver, mycket för att ge igen på sin fru som under så lång tid delat med sig av sina men även Eriks dråpligheter. I nedanstående talar Erik om barn och barnuppfostran.

Dudde är verkligen inget lämpligt smeknamn på en pojke och på en blivande karl. [...] Dudde är bortskämd och vet att driva igenom sin vilja. Jag har mer än en gång önskat få ge honom en smäll i stjärten, men jag har behärskat mig och tänkt: ”Vad har du med det där att göra?” Men ett vet jag! Om jag någon gång i livet får en son, så nog ska han få en bättre uppfostran än den Dudde har fått. När jag säger det till min fru, skrattar hon hjärtligt och svarar att så säger alla gifta karlar, men när dom blir pappor själva, vill dom minsann inte ha något att göra med sina barns uppfostran. Sådant tråkigt får mammorna sköta om.³⁶

I ovanstående ser vi ett tydligt exempel på det som benäms *socialisering*, Hirdman menar att detta är den direkta inlärningen. Som att pojkar inte ska gråta³⁷ eller att en dam äter som en fågel när hon är bortbjuden och så vidare. Att smeknamnet Dudde enligt Erik är hemskt, kan även det ses som att barnet redan från början ska veta ”vem” det är och ”vad”

---

³⁵ Lisa Eurén Berner, *Susanne står brud*, Stockholm, 1949, s.76ff

³⁶ Lisa Eurén Berner, *Erik har sista ordet*, Stockholm, 1950, s. 40f

³⁷ Hirdman, 407

det ska bli, i detta fall en blivande karl. Genom att säga att Dudde är en *blivande karl*, säger han implicit, som även Hirdman gör och många med henne, att "varken män eller kvinnor föds till det, båda skapas".³⁸ Intressant här är också att Erik talar i termer som att om han någonsin får en son så skall denne vara bättre uppfostrad än Dudde. Det ingår inte i hans föreställningsvärld att han skulle kunna få en flicka, och vad är det som säger att denna flicka per automatik hade blivit det minsta bättre än Dudde enbart beroende på att hon var flicka? När Erik påpekar för Susanne att deras som minsann skall vara bättre uppfostrad än Dudde, avfärdar hon honom med att när barnet väl är fött, kommer han inte bry sig om uppfostringen av barnet. Detta kan både ses som att Susanne värnar om den "kvinnliga moderligheten" eller som det stod i kvinnotidskriften *Dagny*, 1907: "Moderligheten återigen är den hos kvinnan nedlagda djupa längtan efter att vårda, fostra, omhulda och älska, en känsla, som är oberoende af barnalstrandet, ehuru ju oftast enligt naturens ordning det ena följer med det andra".³⁹ Eller att hon av egen observation har sett hur det brukar gå, alltså skulle det också kunna ses som att Lisa Eurén Berner här ger en känga till männen som ej tar sitt ansvar i familjelivet.

4.1 Diskussion

Människor har i alla tider funnit det viktigt att dela in sig själva och andra i olika kategorier, "vi och dom", "kvinnor och män", "vuxna och barn". Varför? Vad är det som gör att det är så viktigt att dela in varandra ett i "vi" och i ett "dom", vilket enbart medför att vi distanserar oss från varandra? Är det av bekvämlighetsskäl så att alla på ena eller andra viset enklare ska finna sin plats, och framförallt veta på vilken sida av strecket de ska befinna sig. Att aldrig överskrida gränsen.

B. Wahlströms ungdomsböcker, hade även ett annat kännetecken, böckernas röda respektive gröna ryggar, de gröna böckerna riktade sig pojkar (eller ungdomar) medan de röda till flickor. Just detta är intressant då böckerna för flickor dels gavs ut på en egen del av förlaget, i och med B. Wahlströms flickböcker, dels hade röda ryggar. Böckerna riktade till pojkar hade gröna ryggar, men gavs ut på B. Wahlströms ungdomsböcker. Var denna

---

³⁸ Hirdman 407

³⁹ Dagny 1907 8:9

särskillnad verkligen så viktig att göra? Vad var det som gjorde det viktigt att skilja flickors läsning från övrig ungdomsläsning? Vad var anledningen att man på detta vis sökte lyfta fram den kvinnliga läsningen, och därför gav flickorna ett eget förlag? Eller berodde det hela på att gränserna mellan vad som sågs som kvinnlig respektive manlig läsning skulle göras så tydliga som möjligt?

Idag ses det som självklart att de böcker som finns på den svenska bokmarknaden riktar sig till såväl en ”kvinnlig” som ”manlig” publik. I en tid då barnböcker skrivs för såväl flickor som pojkar, ofta med traditionellt sett, nydanande tematik som *Kenta och Barbisarna* (2007) av Pija Lindenbaum och *Så gör prinsessor* (2003) av Per Gustavsson. Litteraturen ska vara tillgänglig för alla, och officiellt, finns det idag ingen speciell märkning på böcker riktade till flickor respektive pojkar. Officiellt kategoriserar vi böcker med hjälp av termer som varande spänningsromaner, kärleksromaner, äventyrsböcker eller hästböcker. Idag finns det ej längre kvar några riktmärken om vad flickor respektive pojkar ska läsa, eller finns det, det?

B.Wahlström har fortfarande kvar de röda respektive de gröna ryggarna på sina ungdomsböcker. Detta innebär dock inte att de röda, alltid behandlar traditionellt sett kvinnliga ämnen eller att de har kvinnliga hjältinnor, det samma gäller böckerna med gröna ryggar.⁴⁰ På grund av detta kan man säga att uppdelningen mellan det ”röda” och det ”gröna” till stor del är utsuddad.

Flickboken såsom varande en egen genre är idag ett minne blott, en relik från en tid som sedan länge flytt, skulle man kunna säga. Dels på grund av att termen flickbok idag ej längre exister på ett förlag som B.Wahlström förlag, dels för att de äldre flickböckernas tematik om det rosenröda och välstrukna, om moderlighet och hushållning, inte skulle tilltala dagens unga kvinnor. Även om det ibland kan vara svårt att tro det, så har samhället kommit en bra bit på väg från den hushållsuppdelning som en gång präglade detta land och därmed även ungdomslitteraturen.

Att förkasta Sprakfåleböckerna som sämre litteratur, svämmandes över av plattityd och glättighet, vore dock dumt. Genom åren har serien skänkt tusentals bokslukande ungdomar läsgläde, skratt och en tids verklighetsflykt från den bistra vardagen. I Sprakfåleböckerna fick läsarinna läsa om en flicka och senare kvinna, som inte alltid

---

⁴⁰ Om man idag tittar på B.Wahlströms hemsida ser man att böcker med röda ryggar kan ingå i bokserier med namn som Den siste snaphanen, Brottsplats London till Djur i Fara. Det samma gäller böcker som ingår i serier med gröna ryggar.

lyckades på första försöket, men som alltid försökte göra det rätta och vara en god människa. De fick också läsa om en ung kvinnas hushållsbestyr och hur dessa tedde sig. Även om det i böckerna inte sker någon progression vare sig i fråga om språk, karaktärer eller händelser, så behandlar de i alla fall viktiga händelser under nittonhundralets mitt. Händelser och företeelser som präglade det svenska samhället och resten av världen. Beskrivningar av exempelvis ransoneringskort och av att Susanne under Ungernkrisen 1956 skänker pengar till de behövande istället för att köpa en ny klänning⁴¹, gjorde att dåtidens läsarinnor kände igen sig. Det är just dessa historieberättande inpass som gör Sprakfåleböckerna intressanta att läsa än idag och som gör dem till ett viktigt tidsdokument. De utgör ett dokument över en tid då det ansågs som kutym att kvinnan skulle vara hemma med barnen och sköta hushållet, och då en pappa som ville vara delaktig i sitt barns uppfostran blev utskrattad. En tid präglad av krigets vedermödor och medföljande osäkerhet. En tid, som till allra största delen flytt det svenska samhället, men som till stor del lever vidare i andra delar av världen.

Sprakfåleböckerna tillkom i en annan tid än dagens. Första boken kom redan 1932 och i denna förekommer följande beskrivning av en vacker kvinna: ”Mamma sa, att hon var ras från topp till tå, och då skrattade pappa och sa, att han gärna skulle velat sett hennes stamtavla”.⁴² Det är inte troligt att en sådan formulering hade passerat korrekturläsningen av en ungdomsbok av dags dato. Dock var det så att trettioalet i Sverige och övriga världen präglades av A-barnstävlingar och rasbiologiska institut. Det var en annan tid, men med facit i hand får ovanstående samtal om stamtavlor, det att gå kalla kårar upp och nedför min ryggrad. Ett annat exempel är när Inga-Maja ska åka till Stockholm och på vägen dit delar kupé med två damer, såhär beskrivs de: ”En av dem såg söt och rar ut [...] den andra otrevliga, en lång mager dam, med svart, krusigt negerhår.”⁴³ Att idag använda sig av neger som beskrivande av något är idag helt otänkbart. Dessutom anser jag att här används ordet i en nedsättande betydelse, Eurén Berner hade enbart kunnat använda sig av ”krusigt, svart hår”, betydelsen hade blivit den samma, prefixet ”neger” är inte av nödvändighet för att damens utseende ska förstås. Att man idag skulle använda prefixet neger, är för mig otänkbart. Världen har, som tidigare sagts, genomgått stora förändringar, kolonialmakterna har ej längre sina kolonier, och

---

⁴¹ Lisa Eurén Berner, *Peter gifter sig*, Stockholm, 1957, s. 23

⁴² Lisa Eurén Berner, *Fröken Sprakfåle*, Stockholm, 1940, s.9

⁴³ Eurén Berner, 1936, s 85

idag säger människor ifrån när man talar om andra människor i termer som från början ej var nedlåtande, men som genom historiens gång och människors handlande fått en negativ klang. Idag beskrivs inte Mahatma Gandhi på följande vis: ”Jag trodde det var själva gubben Gandhi som förirrat sig till Björkforssa. Han såg precis ut som han. Den där indiska profeten, Ni vet, som vandrar omkring barfota, och inte vill äta ibland.”⁴⁴ Idag skördar vi frukterna av det han sådde och jag tror inte att det är någon som skulle drömma om att tala om Gandhi i sådana ordalag, inte ens för att vara komisk.

4.2 Vidare forskning

Varför skrivs ett verk, hur kommer det sig att det uppstår i en viss tid? Vilka strömningar är det som ligger till grund för denna typ av genre? För några år sedan gjorde bloggmediet sin entré och har på kort blivit en röst i etern att räkna med. Att ha en blogg har blivit den nya innetrenden när det gäller att skriva och oräkneliga är de låt säga 17-åriga tjejer som har en blogg i vilken de skriver ned dagens händelser. Dagboken har ersatts av bloggen.

Författarinnan Bodil Malmsten skrev om bloggmediet i sin bloggbok, Hör bara hur ditt hjärta bultar i mig:

Hade Montaigne levt nu och inte mellan 1533 och 1592, hade han direkt insett vilket behändigt verktyg Internet är och skaffat sig en hemsida, en blogg. Att en blogg är ett konstnärligt uttrycksmedel, ett redskap och inte – som vissa påstår – en fara för tanke och språk, hade varit lika självklart för Michel de Montaigne som för mig. En gång försökte jag slå ihjäl en man med en stekpanna, men inte var det någon som ifrågasatte stekpannans förträfflighet för det.⁴⁵

Dagens bloggar kan i mångt och mycket likställas med dåtidens flickböcker. Jag tycker mig skönja stora likheter mellan bloggarna och flickböcker i allmänhet och Sprakfåleböckerna i synnerhet. De får båda utstå spott och spe, för såväl innehåll som språkbruk. Att det i bloggvärlden finns mer eller mindre välskrivna bloggar går att likställa med att det finns mer eller mindre välskrivna ungdomsböcker. Frågor som kan vara intressanta att ställa är: Varför fick flickböckerna den genomslagskraft de fick,

---

⁴⁴ Lisa Eurén Berner, *Fröken Sprakfåle på Grönbeta*, Stockholm, 1959, s. 44

⁴⁵ Bodil Malmsten, *Hör bara hur ditt hjärta bultar i mig*

medan bloggarna får densamma idag? Vad är det som gör att vi läser en explicit text/genre i en viss tid? Varför har just denna genre fått stort genomslag? Detta är frågor som skulle vara av intresse att undersöka vidare.

Varken bloggar eller flickböcker ska kanske inte ses som någon nydanande litteratur, men likt väl står de ändå för något nytt. I likhet med de kvinnor som under artonhundratalet skrev romaner som till stilen var traditionalistiska, men till ämnet var något helt nytt. Dessa författarinnor är idag ofta glömda då de ej har tagits upp i de fina salongerna. Låt ej detta ske med ungdomslitteraturen, varken den digitala och faktiska.

5. Slutsats

Utifrån ovan angivna citat i de sju Sprakfåle-passagerna kan man konstatera att Hirdmans isärhållningsprincip är den förhärskande. Mannen och kvinnan har sina tydliga roller och spelar dem väl. Några få utbrytningsförsök går att skönja men dessa är från början dömda att misslyckas då tiden ej var mogen för ett accepterande av annan norm än den förgivet tagna.

Referenslista

Andræ, Marika, *Rött eller grönt? Flicka blir kvinna och pojke blir man i B. Wahlströms ungdomsböcker 1914-1944*, Diss. Uppsala : Univ., 2001

Barry, Peter, *Beginning theory, an introduction to literary and cultral theory*, Manchester -New York, 2002

DeVault, Marjorie, "Conflict and deference", i *Food and Culture*, red. Carole Counihan, Penny van Esterik, New York – London, 2008

Eurén-Berner, Lisa, *Erik har sista ordet*, Stockholm, 1950

Eurén-Berner, Lisa, *Fröken Sprakfåle*, Stockholm, 1940

Eurén-Berner, Lisa, *Fröken Sprakfåle på grönbete*, Stockholm, 1959

Eurén-Berner, Lisa, *Fröken Sprakfåle växer upp*, Stockholm, 1936

Eurén-Berner, Lisa, *Inga-Majas baby*, Stockholm, 1939

Eurén-Berner, Lisa, *Peter gifter sig*, Stockholm, 1956

Eurén-Berner, Lisa, *Sprakfålen tar farväl*, Stockholm, 1958

Eurén-Berner, Lisa, *Susanne i hushållsskola*, Stockholm, 1952

Eurén-Berner, Lisa, *Susanne i prästgården*, Stockholm, 1946

Eurén-Berner, Lisa, *Susanne står brud*, Stockholm, 1949

Eurén-Berner, Lisa, *Unga fru Sprakfåle*, Stockholm, 1964

Hirdman, Yvonne, "Genussystemet – reflexioner om kvinnors sociala underordning", i *Litteratursociologi*, red. Lars Furuland, Johan Svedjedal, Lund, 1997

Jeansson, Alice, *Hustrun som hemmets förvaltare*, 1934, s.95f

Malmsten, Bodil, *Hör bara hur ditt hjärta bultar i mig*.

Theander, Birgitta *Älskad och förnekad – flickoboken i Sverige 1945-65*, Lunds universitet, Göteborg, 2006

Tenngart, Paul, *Litteraturteori*, Malmö, 2008

”Judith Butler” 2009-01-05 *Nationalencyklopedin*
<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/138772>

”Hushållning” 2009-01-05 *Nationalencyklopedin*
<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/artikel/O185816>

SAOB, ”Hushållning”
<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>

Dagny nummer ”Moderskap och moderlighet några ord i ett aktuellt ämne”, s. 4, 1907 8:9
http://www.ub.gu.se/kvinn/digtid/03/1907/dagny1907_8_9.pdf. 2009-01-03, utskrift finns i författarens ägo.